

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 6 Jild 4

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холиқулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Науризбаева Нуржамал Қудайбергенова

TURKISTONDA OILA VA NIKOH MUNOSABATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI VA ROSSIYA IMPERIYASI BOSQINIDAN KEYIN MINTAQADA YUZ BERGAN DEMOGRAFIK JARAYONLAR 14-22

Ortiqov Yosin Abdulboqiyevich

DUNGANSHUNOSLIK TADQIQOTLARI TARIXSHUNOSLIGI (1990-2023) 23-34

Бобожонова Феруза Хаятовна

СОВЕТ ҲОКИМИЯТИ ДАВРИДА ҚҲЙИ ВА ЎРТА ЗАРАФШОН ВОҲАСИДА ТАЪЛИМ ТИЗИМИ 35-40

Halimov Tal'at

XX ASRNING 20-30 YILLARIDAGI QULOQLASHTIRISH SIYOSATI VA UNING SALBIY OQIBATLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA) 41-45

Ilhomov Ziyovutdin Adxamovich, Shukurov Rustam Jo'raqulovich

ALEKSANDR BEKOVICH-CHERKASSKIY EKSPEDITSIYASINING BA'ZI TAFSILOTLARI: EKSPEDITSIYANING BOSHLANISHI 46-54

Tilavova Shahnoza Salohitdinovna

MA'RIFATPARVARLARNING MATONATLI AYOLI XAYRINISO MAJIDXONOVA (1905-1937) HAYOTI VA FAOLIYATIGA CHIZGILAR 55-59

Жайнаров Обиджон Ҳамид ўғли

XX АСР 20-ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕКИСТОНДА АДВОКАТУРА ТИЗИМИДАГИ ЎЗГАРИШЛАР (ФАРФОНА ВИЛОЯТИ МИСОЛИДА) 60-64

Toshpo'latov Mamadali Zaynidin o'g'li

NUROTA TUMANI YOSHLARINI QO'LLAB-QUVVATLASH YUZASIDAN AMALGA OSHIRILGAN CHORA-TADBIRLARNING TARIXIY TAHLILI (2017-2024) 65-73

Umarov Baxtishod

SOMONIYLAR DAVRIDA BUXORODA ILM-FAN RIVOJI (TARIX VA TIBBIYOT MISOLIDA).. 74-79

Ўўлдошев Салимжон Валиевич

ИНТЕГРАЦИЯЛАШУВ ЖАРАЁНЛАРИ ВА ХАЛҚ ЎЙИНЛАРИ 80-85

Askarov Azimjon Odiljon o'g'li

O'RTA OSIYODAGI ANGLIYA-ROSSIYA RAQOBATINING TARIXIY KONTEKSTI VA KATTA O'YIN SIYOSATINING VUJUDGA KELISHI 86-91

Eshchanov Hurmat Matnazarovich

O'ZBEKISTON HUDUDI BRONZA DAVRIDA TOPOGRAFIK XUSUSIYATLARNI ETNIK JARAYONLARI KARTOGRAFIYASI..... 92-95

Azamatova Gulmira Bayirbekovna

O'ZBEKISTONDA AHOLI MIGRATSIYASI VA UNGA TA'SIR ETGAN IJTIMOYIYQIQTISODIY

OMILLAR	96-100
<i>Raimov Mamasoat Safar o'g'li</i> ESKI TERMIZ HAQIDA TARIXIY MA'LUMOTLAR	101-105
<i>Usmanov Jahongir Xo'jaqulovich</i> MARKAZIY OSIYO TARIXSHUNOSLIGIDA ILK ILMIY QARASHLARNING SHAKLLANISHI	106-109
<i>Usmanova Inobat Ibragimovna</i> PROCESSES OF GEOGRAPHICAL LOCATION OF THE IRON AGE POPULATION OF UZBEKISTAN	110-115
<i>Bekmirzayev Islomjon Ibrohim o'g'li</i> O'RTA G'OVASOY HUDUDI QADIMGI DAVR AHOLI TURAR-JOYLARI XUSUSIDA AYRIM MULOHAZALAR	116-120
<i>Gadoyev Dadaxon Xayrulloevich</i> BUXORDAGI "MASJIDI BALAND" MASJIDI QURILISHI VA TARIXI	121-125
<i>Rajabova Sabohat Bobirovna</i> IQTISODIY HAYOTDA TADBIRKOR AYOLLARNING TUTGAN O'RNI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	126-132
<i>Aloxunov Alisher Ahmadjonovich</i> ARXELOGIYADA GEOGRAFIK AXBOROT TIZIMLARIDAN FOYDALANISHNING ASOSIY IMKONIYATLARI XUSUSIDA	133-138
<i>Sharopov Saidusmon Saidaxmadovich</i> XIX ASR OXIRI VA XX ASR BOSHLARIDA BUXORO AMIRLIGINING JANUBISHARQIY HUDUDI SHAHARLARI, XUSUSAN QARSHI, SHAHRISABZ VA KITOB SHAHARLARINI RUS TARIXCHILARI ASARLARIDA YORITILISHI	139-144
<i>Axmedova Gulchehra O'skinovna</i> SHEROBOD VOHASI NOMODDIY MADANIYATI DURDONALARI	145-149
<i>Abduraximov Husniddin</i> O'ZBEKISTON VA AVSTRIYA RESPUBLIKASI O'RTASIDA INVESTITSIYAVIY, HUQUQIY HAMDA ILM-FAN SOHASIDA HAMKORLIKNING MUSTAHKAMLANISHI	150-158
<i>Turopova Mohidil Turdiyevna</i> O'ZBEKISTON JUNUBIY HUDUDLARI TOPONIMIKASINING TABIAT BILAN BOG'LIQLIGI VA URF-ODATLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	159-163
<i>Annayeva Zarifa Musurmonqulovna</i> EKOLOGIK HOLATNI BARQARORLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI	164-168
<i>Ahmadov Xurshid San'atovich</i> "CHIG'ATOY IMLOSI" VA MILLIY ZIYOLILAR	169-175
<i>Axmadova Nafisa Axmad qizi</i> O'ZBEKISTON VA GERMANIYA MADANIY ALOQALARINING RIVOJLANISHI	176-179

<i>Жумаева Шоҳида Чориевна</i> МУСТАҚИЛЛИК ДАВРИДА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ	180-186
<i>Elmuratova Umida Farxadovna</i> TA'LIM IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISHNING GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHGA TA'SIRI	187-191
<i>Nazarov Otabek Muzrobovich</i> XX ASRNING 80-YILLARI QATAG'ONLIK SIYOSATINING SURXONDARYODAGI IJTIMOYIY- IQTISODIY JARAYONLARGA TA'SIRI	192-197
<i>Kupaysinov Ismoyiljon Ahmadjanovich</i> 1950-1990 YILLARDA ANDIJON OBLASTI JAMOAT TRANSPORTI FAOLIYATI VA UNDAGI AYRIM MUAOMMOLARNI MATBUOTDA YORITISHI ("KOMMUNIST" GAZETASI MATERIALLARI MISOLIDA)	198-202
<i>Oripova Laylo Zafarovna</i> O'ZBEKISTON YOZUVCHILAR UYUSHMASI FAOLIYATI TARIXIGA NAZAR	203-207
08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI	
<i>Magsud Azad Guliyev</i> OZARBAYJONDA YASHIL ENERGIYAGA O'TISH: SO'ROQ NATIJALARINI TAHLIL QILISH	208-214
<i>Глазова Марина Викторовна</i> ВКЛАД «ЗЕЛЕНОВОГО» УЧЁТА В ФИНАНСОВОМ МЕНЕДЖМЕНТЕ В УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ КОМПАНИЙ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ В УЗБЕКИСТАНЕ: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	215-231
<i>Oratov Jaxongir Jurayevich</i> RAQAMLI INNOVATSIYALAR DAVRIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI VAHOLASHDA EKONOMETRIK MODELLAR	232-238
<i>Шадиева Дилдора Хамидовна</i> БАНК СОҲАСИГА РАҚАМЛАШТИРИШ ЖАРАЁНЛАРИНИНГ ТАЪСИР	239-243
<i>Umronov Eldorbek Sodirovich</i> TURISTIK KORXONALARDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI RAQOBATBARDOSHLIGINI VAHOLASH	244-255
<i>Sattarov Umirzoq Normengovich</i> MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA TRANSFORMATSIYALASH JARAYONI... ..	256-262
<i>Хамдамов Шавкат Комилович</i> СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА И БОРЬБА С БЕДНОСТЬЮ: СТРАТЕГИИ ФИНАНСИРОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	263-267
<i>Хайитов Жамшид Холвоевич</i> ИҚТИСОДИЁТДА ОБОДОНЛАШТИРИШ ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ – ДАВР ТАЛАБИ	268-272
<i>Xurramov Azamat Fayzullayevich</i> BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA UY XO'JALIGI SEKTORINING O'RNI VA AHAMIYATI	273-278

Алимханова Нигора Алимхановна
 ТОВАР-МОДДИЙ ЗАХИРАЛАР АУДИТИДА ТАҲЛИЛИЙ АМАЛЛАРНИ ҚЎЛАШ 279-287

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Жумаев Ойбек Маратович
 О‘ЗБЕКИСТОНДА КАМБАГ‘АЛЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ ДИНАМИКАСИНИНГ ИЖТИМОИЙ-СИЙOSIY
 ИНАТЛАРИ 288-296

Наврўзова Гулчеҳра Нигматовна
 ХОЖА АҲРОР ТАЪЛИМОТИДА ИНСОНИЙ ҲАҚИҚАТ МАСАЛАСИ 297-302

Хайридинов Аббосхон Анварович
 ҒАРБ МАДАНИЯТИНИ ОММАЛАШИШИГА ИЧКИ ОМИЛЛАР ТАЪСИРИ 303-311

Мухамеджанова Лалихон
 АХЛОҚНИНГ ЖАМИЯТДАГИ ТРАНСФОРМАЦИОН ВА БАРҚАРОРЛАШТИРУВЧИ
 ФУНКЦИЯЛАРИ 312-317

То‘ева Муҳайро Шuhrat qizi
 О‘ЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING YANGILANISH JARAYONIDA XOTINQIZLAR INNOVATSION
 ТАФАККУРИНИ OSHIRISH VA FAOLLASHUVI BORASIDAGI SIYOSATI:UMUMNAZARIY
 ТАHLILLAR..... 318-322

Ro‘zimurodov Siroj Madatovich
 OILANING IJTIMOIIY-IQTISODIY MUNOSABATLARNI SHAKLLANTIRISHDA MA’NAVIY-
 AXLOQIY TARBIYANING TA’SIRI 323-326

Ravshanov Ulug'bek Rahbarovich
 AXBOROT GLOBALLASHUVI SHAROITIDA YOSHLARDA MILLIY O‘ZLIKNI TARBIYALASH
 MASALALARI 327-332

Allayarova Marxabo Mavlanovna
 SHAXS BADIY IJODINI SHAKLLANTIRISHNING ESTETIK MUAMMOLARI VA
 MA’NAVIYAT 333-337

Хашимов Шерахон Жўрахонович
 ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚАРО ИМИДЖИНИНГ ЮКСАЛИШИДА ТИББИЁТ ТУРИЗМИНИНГ
 ТУТГАН ЎРНИ..... 338-342

Soatov Rasul Muxitdinovich
 BOBORANIM MASHRAV HAYOTI VA IJODIDA TASAVVUFGA DOIR QARASHLAR
 TAHLILI 343-348

Ashurov Navfal Burxonjon o‘g‘li
 MOVAROUNNAHR MIQYOSIDA NASAF SHAHRINING ILMIIY-MADANIY ASOSLARI 349-352

Ўразалиева Гулшада Бекнўлатовна
 ГЕНДЕР ТЕНГЛИКНИ ТАЪМИНЛАШ - ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН СТРАТЕГИЯСИНИНГ УСТУВОР
 ЙЎНАЛИШИ 353-358

Xudaynazarov Samad Xudayberdiyevich, Turgunov Azim Turgunovich
 JAMIYATNING MA’NAVIY - IJTIMOIIY RIVOJLANISHIDA O‘ZBEK XALQI MILLIY
 QADRIYATLARINING O‘RNI 359-364

<i>Suvanov Ilhom Abdixalilovich</i> AXBOROT-MAFKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI KURASHDA MILLATLARARO TOTUVLIK VA DINIY BAG'RIKENGLIKNI TA'MINLASHNING AHAMIYATI	365-371
<i>Axmedova Dilrabo Sa'dullayevna</i> SHARQ ALLOMALARI ASARLARIDA OILA VA TARBIYA MASALALARI	372-376
<i>Kayumova Aziza Toshmuradovna</i> IBN XALDUNNING JAMIYAT VA IJTIMOYIY TARAQQIYOT TO'G'RISIDAGI QARASHLARI	377-381
<i>G'ulomov Obid G'ayratovich</i> YOSHLAR MA'NAVIY KAMOLOTIGA TA'SIR ETUVCHI IJTIMOYIY-MADANIY OMILLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	382-385
<i>Панжиев Сухроб</i> ГЛОБАЛЛАШУВ ВА ҒОЯВИЙ ТАҲДИДЛАР ДАВРИДА ҲАҚИҚАТ ТУШУНЧАСИНИНГ АҲАМИЯТИ	386-391
<i>Matnazarova Muhayyo Axmetjanovna, Azimova Charos Azamatovna</i> "ETNOS", "MILLAT" TUSHUNCHALARINING MAZMUN-MOHİYATI VA ULARNING ILMIY- NAZARIY TAHLILI	392-398
<i>Amanov Alisher Kaxramonovich</i> VAQTNILMIY JIHATDAN TAHLIL QILISH HAMDA UNIFALSAFIY VA MADANIY NUQTAI NAZARDAN O'RGANISH	399-404
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Пайзибаева Мадинахон Собиржон қизи</i> БРИТАНИЯ ХАЛҚ ЭРТАКЛАРИНИНГ ШАКЛЛАНИШИДА КЕЛЬТ МИФОЛОГИЯСИНИНГ ТАЪСИРИ ВА ЎРНИ	405-409
<i>Tevosyan Gayane Arturovna</i> O'ZBEK VA RUS TILI GRAMMATIKASINING QIYOSIY TIPOLOGIYASI	410-417
<i>Boynazarov Islom Abduxalimovich</i> INGLIZ TILIDAGI FALSAFIY TERMINLARDASINONIMIYAHODISASI	418-421
<i>Bahriddinova Yulduzxon Bahriddin qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI BOTANIK TERMINLARNING NOMINATIV TAHLILI VA BINAR NOMLANISHI	422-426
<i>Javliyev Mansurbek Odil o'g'li</i> KONSEPT TUSHUNCHASINING HOZIRGI ZAMON LINGVISTIKASIDA TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI	427-431
<i>Ruziyev Xusniddin Baxritdinovich</i> PARALLEL KORPUSLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	432-436
<i>Rahimova Shahnoza Palvannozirovna</i> INGLIZ TILIDAGI IBORALARNI O'RGANISHDATARJIMAMUAMMOLARI	437-442
<i>Muhamadiyev Timur Urazovich</i> INGLIZ TILIDAGI OAVDA OMMAVIYLASHMAGAN IBORALARDAN FOYDALANISH	443-446

<i>Панжиева Насиба Нармахматовна</i> ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СЕМАНТИЧЕСКОГО ПОЛЯ	447-451
<i>Умирова Дилфуза Суюновна, Асадов Шухрат</i> ОБРАЗОВАНИЕ ЯВЛЯЕТСЯ НЕОТЪЕМЛЕМОЙ И НЕПРЕРЫВНОЙ ЧАСТЬЮ ПРАВ И ИНТЕРЕСОВ ЧЕЛОВЕКА	452-456
<i>Ибрагимова Мохира Муратовна</i> ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ПСИХОЛОГИЗМ И ЕГО ФУНКЦИИ В ТВОРЧЕСТВЕ ВИРДЖИНИИ ВУЛЬФ	457-464
<i>Тойчиева Насибахон Суранбаевна, Ткебучава Ирина Георгиевна, Темирова Шоира Гайбуллаевна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ИЗУЧЕНИИ ИСТОРИИ ЛИНГВИСТИКИ	465-477
<i>Nurimova Diyora</i> LIRIK DISKURS VA UNING MOHIYATI	478-482
<i>Axmadjonova Mohinur Iqboljon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILIDA NUTQ AKTLARINING SEMANTIK TUZILISH TAHLILI	483-491
<i>Jumanazarov Shukurali Tashmamatovich</i> KORPUS TUZISH TEXNOLOGIYASI.....	492-495
<i>Samadova Oydin Ilxomjon qizi</i> FRAZEOLOGIK BIRLIK TUSHUNCHASI HAMDA UNING QO'LLANILISHI	496-500
<i>Xatrayeva Rano Rajabovna</i> XX ASR INGLIZ ILMIIY FANTASTIKASINI TARJIMA QILISH XUSUSIYATLARI	501-505
<i>Ermatov Ixtiyor, Mamatqulov Azizbek</i> A.HOJIYEVNING TERMINOLOGIK LUG'ATLARI XUSUSIDA	506-510
<i>Muxtorova Moxlaroyim</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA TANBEH BERISHNI BILDIRUVCHI BIRLIKLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	511-517
<i>Abdullayeva Nilufar Ramazonovna, Aliqulova Rohila</i> O'SIMLIK NOMLARI BILAN BOG'LIQ TARBIYAGA OID MAQOL VA MATALLARNING CHOG'ISHTIRMA TAHLILI	518-521
<i>Носирова Мубина Олимовна</i> СПЕЦИФИКА ОТРАЖЕНИЯ АНТРОПОЦЕНТРИЧЕСКИХ ПОСЛОВИЦ В СЛОВАРЯХ РАЗНОСИСТЕМНЫХ ЯЗЫКОВ	522-528
<i>Хасанов Зафар Бахтиyorovich</i> ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA SPORT ATAMALARINI O'RGANISHNING NAZARIY ASOSLARI	529-534
<i>Рахматов Бекзод Уктам угли</i> СОЦИАЛЬНО-ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ ПОНЯТИЯ «УЧИТЕЛЬ»	535-539

Yaxyoyev Fayzullo muhammadsoli o'g'li
XX ASRNING IKKINCHI YARMIDA ALISHER NAVOIY LIRIKASIGA DOIR MATNSHUNOSLIK
BILAN BOG'LIQ TALQINLAR..... 540-546

Otajonova Dildor Baxtiyarovna
KORPUS TURLARINING LINGVISTIKA SOHASINI TARAQQIY ETTIRISHDAGI
AHAMIYATI 547-551

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович
МАЪНАВИЙ ЗИЁН КОМПЕНСАЦИЯСИ МИҚДОРНИ АНИҚЛАШНИНГ НАЗАРИЙ ВА
АМАЛИЙ MASALALARI 552-559

Fayzullayev Aslbek Ulug'bek o'g'li
MULKNI QASDDAN NOBUD QILISH YOKI UNGA ZARAR YETKAZISH UCHUN JINOIY
JAVOBGARLIKNI TAKOMILLASHTIRISHNING AYRIM MASALALARI 560-564

Элмуродов Ҳусан Элмуродович
МЕҲНАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ СОҲАСИДА ЎҚУВДАН ҲАМДА БИЛИМ ВА
КЎНИКМАЛАРИ ТЕКШИРУВДАН ЎТМАГАНДА ИШДАН ЧЕТЛАШТИРИШ..... 565-572

Аслонова Лайло Олимовна
ИЛМИЙ ХОДИМЛАР ҲУҚУҚИЙ МАҚОМИНИ БЕЛГИЛАШНИНГ АЙРИМ
MASALALARI 573-583

Файзиева Гулрух Мухаммади кизи
НЕКОТОРЫЕ ПОНЯТИЯ В СФЕРЕ ГАРАНТИИ ПРАВО НЕПРИКОСНОВЕННОСТИ
ЖИЛИЩА 584-588

Ибрагимова Сабина Эркиновна
К ВОПРОСУ О СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ В СФЕРЕ
ДОСУДЕБНОГО УГОЛОВНОГО ПРОИЗВОДСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН..... 589-593

Tosheva Maftuna Anvar qizi
AXLOQQA QARSHI JINOYATLARNING JINOYAT-HUQUQIY JIHATLARI 594-600

Халилов Дониёр Нортажиевич
КОНСТИТУЦИОННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРАВ И
СВОБОД В СОЦИАЛЬНОМ ГОСУДАРСТВЕ 601-607

Файзуллаева Нигорахон Равшановна
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОГОВОРА В СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНОГО
КУЛЬТУРНОГО ПРАВА 608-618

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Saydillayeva Mehrinaz Bahodir qizi
OLIIY TA'LIM TIZIMIDA TA'LIM DASTURLARINI LOYIHALASHTIRISH ASOSIDA PEDAGOGIK
TA'LIM METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI 619-626

Ubaydullaeva Jamila Hurramovna
DARS TURLARI VA DARSNI REJALASHTIRISHGA NISBATAN YONDOSHUVLAR 627-631

- Ro'ziyeva Nazira Yodgorovna, Panjjeva O'g'ilshod Baxodir qizi, Jo'raev Baxodir Norbo'tayevich*
O'QUVCHILARGA TABIATNI ASRASH VA EZOZLASHNI "YASHIL MAKON" MILLIY
TEKNOLOGIYA LOYIHASI ASOSIDA AMALIY ANJUMANLAR ORQALI OLIB BORISH 632-640
- Юлдошев Рустам Дилшод угли*
РОЛЬ ПРАГМАТИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ИЗУЧЕНИИ ЯЗЫКА И КОММУНИКАТИВНОМ
ПРОЦЕССЕ 641-645
- Razzakov Baxrom Abdug'afurovich*
BO'LAJAK MUHANDISLAR UCHUN OG'ZAKI MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH:
INGLIZ TILI DARSLARIDA TRANSPORT TERMINOLOGIYASINI
O'RGANISHGA MISOLIDA..... 646-650
- Salimova Shahlo Sayfulloyevna*
TA'LIM TIZIMIDA XAVFSIZ MUHITNI YARATISH MUAMMO VA ISTIQBOLLARI 651-656
- Kuchkarova Arofathon*
MATEMATIKA DARSLARIDA INNOVATSION TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH
(GEOGEBRA DASTURI MISOLIDA) 657-661
- Radjabova Gulnoza Giyosiddinovna*
YOZISH BO'YICHA KO'RSATMALARNI TAKOMILLASHTIRISHDA ZAMONAVIY AMERIKA
INGLIZ TILI KORPUSINING (COCA) ROLI 662-669
- Sharifov Muxriddin Kamoladdin o'g'li*
PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARIDA MAXSUS FANLARNI O'QITISH
ISTIQBOLLARI 670-675
- Saidova Surayyo Yarqulovna*
NOFILOGIK TA'LIM YO'NALISHI TALABALARI O'QISH KOMPETENSIYASINI
RIVOJLANTIRISHDA SOHAVIY MATNLAR XUSUSIYATLARI VA MATN TANLASH
TAMOYILLARI 676-686
- Djalolov Furqat Fattohovich*
UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA INGLIZ TILI TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH
VA SIFATINI YAXSHILASH YO'LLARI 687-691
- Niyazova Minara Baxramovna*
TEXNIKA OLIY O'QUV YURTLARIDA TALABALARNI FRANSUZ TILIGA QIZIQTIRISHNING
O'ZIGA XOS JIHATLARI..... 692-697
- Amrillayev Husniddin Ashrab o'g'li*
OLY TA'LIMDA VIRTUAL LABORATORIYALARDAN O'QUV JARAYONIDA FOYDALANISHNING
PEDAGOGIK JIHATLARI 698-702
- Boboyeva Zarifa Jahonqulovna*
SPORT TAYYORGARLIK JARAYONLARINING ADAPTIV MEXANIZMLARI..... 703-708
- O'rozov Shahobiddin Ziyadullayevich*
AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA DAVLATNI BOSHQARISH TAMOYILLARI..... 709-713
- Muxtshamova Parvina Zahitovna*
ESL DARSLARIDA HAQIQIY MATERIALLARDAN FOYDALANISH 714-716

Received: 20 May 2024
Accepted: 30 May 2024
Published: 19 June 2024

Article / Original Paper

PROSPECTS OF TEACHING SPECIAL SUBJECTS IN PROFESSIONAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Sharifov Mukhriddin Kamoladdin o'g'li

Doctoral student at the Institute of professional education development

Email: muxriddinsharifov98@gmail.com

Abstract. This article discusses the importance of teaching special subjects in the formation of the knowledge, skills and qualifications of specialists currently being trained in professional educational institutions in our country, which will be necessary in their future professional activities.

Key words: professional education, special subjects, professional knowledge, independent education, qualified specialists, didactic support, creativity, educational methodological complexes, modular teaching, assessment criteria.

PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARIDA MAXSUS FANLARNI O'QITISH ISTIQBOLLARI

Sharifov Muxriddin Kamoladdin o'g'li

Professional ta'limni rivojlantirish instituti tayanch doktoranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada hozirgi paytda yurtimizdagi professional ta'lim muassasalarida tayyorlanayotgan mutaxassislarni kelgusida kasbiy faoliyatlarida zarur bo'ladigan bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishda maxsus fanlarni o'qitishning ahamiyati haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: professional ta'lim, maxsus fanlar, kasbiy bilim, mustaqil ta'lim, malakali mutaxassislar, didaktik ta'minot, yaratuvchanlik, o'quv metodik majmualar, modulli o'qitish, baholash mezonlari.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I6Y2024N103>

Kirish. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 6-sentyabrdagi PF-5812-son Farmoniga ko'ra 2020-2021 o'quv yilidan boshlab O'zbekiston Respublikasida Ta'limning xalqaro standart tasniflagichi darajalari bilan uyg'unlashgan yangi boshlang'ich, o'rta va o'rta maxsus professional ta'lim tizimi hamda tabaqalashtirilgan ta'lim dasturlari joriy etildi.

O'zbekiston Respublikasida professional ta'lim - iqtisodiyotning rivojlanish istiqbollari va ustuvor vazifalarini, zamonaviy texnika va texnologik tendensiyalarni hisobga olib, mehnat bozoridagi kadrlarga bo'lgan real ehtiyoj, ish beruvchilarning takliflari hamda "Hayot davomida ta'lim olish" prinsipi asosida shaxslarning ta'lim olishiga mo'ljallangan.

Xalqaro tasniflagichning 3-darajasiga mos keluvchi ta'lim dasturlari 9-sinf bitiruvchilarini ijtimoiy qo'llab-quvvatlashga qaratilgan bo'lib, 2 yillik umumta'lim va mutaxassislik fanlarining integratsiyalashgan dasturlari asosida kunduzgi ta'lim shaklida kasb-

hunar maktablarida amalga oshiriladi. Kasb-hunar maktablarida o'quv yuklamalari umumta'lim, kasbiy (umumkasbiy va maxsus) fanlar va amaliyotlarni o'z ichiga oladi.

Doimiy takomillashib borayotgan ta'lim tizimi, ilmiy-texnikaviy va ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot zamonaviy jamiyatning eng muhim qonuniyatlaridir. Hozirgi bosqichda ta'lim tizimining asosiy vazifasi to'plangan jahon tajribasini hisobga olgan holda, doimiy o'zgarib turadigan shaxsiy rivojlanish sharoitlariga va kasbiy kompetensiyaga qo'yiladigan talablarga moslasha oladigan yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashdan iborat. Hozirgi paytda yurtimizdagi professional ta'lim muassasalari ta'lim oluvchilarning intellektual, madaniy va kasbiy rivojlanishi muammolarini hal qilishga qaratilgan bo'lib, jamiyat va davlat ehtiyojlariga muvofiq ijtimoiy foydali faoliyatning barcha asosiy yo'nalishlari bo'yicha malakali ishchilar va o'rta bo'g'in mutaxassislarni tayyorlashdan iborat. Yuqori saviyali mutaxassislarni tayyorlash uchun amaliy faoliyatni tashkil etish bilan birga maxsus fanlarni ham o'qitishni ta'minlash zarur, bu esa o'z navbatida barcha mutaxassisliklar uchun hal qiluvchi omil hisoblanadi[2].

Bugungi kunda mehnat bozori talablariga mos yuqori malakali kadrlarni tayyorlash, ta'lim sifatini baholashning xalqaro standartlarini joriy etish, innovatsion ilm-fan yutuqlarini amaliyotga tatbiq etishning samarali mexanizmlarini yaratish orqali mamlakatda ta'lim tizimini isloh qilish bo'yicha izchil ishlar amalga oshirilmoqda.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Malakali yetuk mutaxassislarni tayyorlashda maxsus fanlarni o'rni beqiyos, chunki bu fanlar mutaxassislarning kelgusidagi kasbiy faoliyatiga bog'liq bo'lgan jarayondagi o'z sohasiga oid bo'lgan nazariy bilimlarni beradi.

Professional ta'lim tizimida o'quvchilarni kasbga tayyorlash jarayonidagi maxsus fanlarni o'qitishda o'quvchilarda shakllanadigan bilim, ko'nikma va malakalarni egallashdagi muammolarga yurtimiz olimlaridan Q.T.Olimov, S.Yu.Ashurova, F.X.G'affarov, Q.M.Abdullayeva va boshqalar o'z e'tiborlarini qaratganlar. Olib borilgan tadqiqot ishlari professional ta'lim muassasalarida maxsus fanlarni o'qitishdagi muammolar va yechimlarini o'zida aks ettirgan.

Xususan, pedagog olim Q.T.Olimov tomonidan maxsus fanlardan o'quv adabiyotlar yangi avlodini yaratishning nazariy-uslubiy asoslari va o'quv adabiyotlarini tekshirish va baholash uslubiyati ishlab chiqilgan.

Professor S.Y.Ashurova tomonidan maxsus fanlarni o'qitish muammolari ustida tadqiqot ishlari olib borilib, maxsus fanlarni o'qitish samaradorligini oshirish, fanlararo va fan mazmunidagi uzviyligini ta'minlash va o'qitishni individuallashtirish va jadallashtirishga qaratilgan izlanishlar asosida maxsus fanlarni modulli o'qitishning o'quv-uslubiy majmuasi modeli ishlab chiqilgan.

Q.M.Abdullayeva tomonidan maxsus fanlarni o'qitishda bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy bilim va ko'nikmalarini shakllantirishning metodik asoslari ishlab chiqilgan.

G'affarov F.X.ning ilmiy ishlarida o'quvchilarni maxsus fanlardan olgan bilim va ko'nikmalarni baholashning elektron tizimi va mustaqil ta'limni rivojlantirishga qaratilgan elektron ta'lim resurslari bazasi ishlab chiqilgan.

G.V.Eldasheva tomonidan tomonidan maxsus fan o'qituvchilarini masofaviy malakasini oshirishning o'quv-uslubiy ta'minoti tarkibiy qismlari aniqlangan va ularga qo'yiladigan asosiy talablar yoritilgan.

E.M.Murtazayev fikricha, maxsus fanlarni o'qitish bo'yicha faoliyat olib borayotgan o'qituvchi o'quvchilarni tezkor qarorlar qabul qilsih, muammolarni hal etish, ijobiy, salbiy va

tanqidiy munosabatda bo'lishi, ularni tahlil qilish va muloqotdagi to'siqlarni yengib o'tish, muhokama etilayotgan masalani yaxshi bilish xususiyatlarini kamol toptiradi.

M.U.Barotov tomonidan umumta'lim va maxsus fanlarni o'qitish jarayonida fanlararo aloqadorlikni amalga oshirish muammolari o'rganilgan.

Maxsus fanlarni o'qitish o'zining ko'pgina belgilari, ya'ni mazmuni, maqsad va vazifalari, metodlari, vositalari, tashkil etilishi, o'tkazilish joyi, jihozlanishi, shakllari, tuzilishi, ajratiladigan vaqti bilan ham umumta'lim fanlaridan keskin farq qiladi.

Maxsus fanlarni mazmun va mohiyatiga ko'ra quyidagi guruhlariga ajratadi[3]:

-o'quv materialida texnikaga bog'liq masalalar yoritilgan fanlar. Bularga mahsulot ishlab chiqarish va mehnat jarayonida ishlatiladigan mashinalar va uskunalarning tuzilishlari, ishlash prinsiplari, sozlanishlari, hamda ishlatish qoidalari, mehnat vositalari, moslamalar, asboblari va ular qismlarining tuzilishlari, mehnat obyektlari hisoblangan mashina va uskunalarni o'rnatish, yig'ish, ta'mirlash, sozlash metodlari va usullari, mexanizm va detallarni qayta tiklash, hamda ta'mirlashning zamonaviy usullari yoritilgan o'quv materiallari kiradi.

-o'quv materiallarida mahsulot ishlab chiqarish texnologiyasiga bog'liq masalalar yoritilgan maxsus fanlar. Bularga alohida kasblarning butunligini tavsiflaydigan texnologik va mehnat jarayonlari, ularni amalga oshirish, nazorat qilish va boshqarish tavsiflari, xavfsizlik qoidalari, ishlab chiqarish sanitariyasi va gigiyenasi, hamda mehnat qonunchiligi asoslari kiradi.

-o'quv materialida xomashyo materiallariga bog'liq masalalarni yorituvchi maxsus fanlar. Bularga ishlab chiqarishda qo'llaniladigan turli materiallar va xomashyolarning kimyoviy-fizikaviy xususiyatlari, mexanik-texnologik xossalari va tayyorlanish texnologiyasini yorituvchi o'quv materiallari kiradi.

-ishlab chiqarishni tashkil etish, boshqarish va iqtisodiyoti to'g'risida o'quv materiallarini o'zida qamrab olgan maxsus fanlar. Ushbu guruhga barcha kasblar bo'yicha malakali kichik mutaxassislarni tayyorlashda o'rganiladigan (ishlab chiqarish, mehnatni tashkil etish va iqtisodiyoti asoslari) o'quv materiallari, xo'jalik va ishlab chiqarishni tashkil etish, yuritish, boshqarish va axborot texnologiyalari, ilg'or uslublar va boshqalarni kiritish mumkin.

Muhokama. Kasb-hunar maktablarida zamon talablariga mos va yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash maxsus fanlarni o'qitish sifatiga bog'liq bo'ladi. Maxsus fanlarning asosiy vazifalaridan biri aniq bir kasb bo'yicha o'quvchilarda shakllantirilishi kerak bo'lgan kasbiy kompetensiyalar asosini tashkil etuvchi bilim, ko'nikma va malakalarni hosil qilishdan iborat. Mazkur fanlarni o'qitishdan asosiy maqsad bo'lajak mutaxassislarning amaliy faoliyati uchun shart-sharoitlar yaratishdan iborat. Bunda maxsus fanlar mazmuni, o'qitish maqsadi va vazifalari, metodlari, shakllari, vositalari, o'tkazilish joyi, jihozlanishi, ular uchun ajratilgan vaqt bo'yicha boshqa fanlardan farqli bo'ladi, chunki maxsus fanlar bo'lajak mutaxassislarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Shu sababli, bo'lajak mutaxassislarni tayyorlashda doimo ushbu sohaga tegishli moddiy-texnik baza, o'quv axborot ta'minoti va malakali o'qituvchilar bilan ta'minlash kasb ta'limda ustuvor vazifadir.

Shuningdek, bugungi kunda ko'pgina magistratura mutaxassisliklaridagi o'quv rejalariga "Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi" fani majburiy fanlardan biri sifatida kiritilgan. Bu fan oliy ta'lim muassasalarida umumkasbiy va maxsus fanlarini o'qitishda talabalarga ta'lim berishning berishning shart-sharoitlari, tashkiliy shakllari hamda metodlari, ularga oid rejalashtiruvchi hujjatlar mazmuni bilan tanishtiruvchi, dars mashg'ulotlarini loyihalash va

ularni o'tkazish metodikasini ishlab chiqishni o'rgatuvchi pedagogik fan hisoblanadi. U o'z oldiga har tomonlama barkamol rivojlangan, hozirgi zamon ruhida tarbiyalangan, bozor iqtisodiyoti davrida ta'lim-tarbiya ishini tashkil etish va uni amalga oshirishga oid dolzarb muammolarni ijobiy hal eta oladigan, milliy istiqlol g'oyasi, milliy va umuminsoniy qadriyatlarimizni chuqur his etib, ularni ta'lim-tarbiya mazmuniga singdira oladigan shaxs – maxsus fan o'qituvchisini tayyorlash bilan bog'liq aniq maqsadni qo'yadi.

Zamonaviy pedagogika nazariyasining bir qator olimlarining pedagogik faoliyat to'g'risidagi ilmiy tadqiqot ishlari natijalarini maxsus fanlar o'qituvchisining faoliyatini o'rganishda ham foydalanish mumkin bo'ladi, biroq bu yerda uning xususiyatlari bilan bog'liq bo'lgan bir qator muammolar kelib chiqadi. Bu xususiyatlar ko'p qirrali bo'lib, faoliyatning turli tomonlariga xos bo'ladi, ammo ularni shartli ravishda uchta katta guruhga bo'lish mumkin bo'lib, har biri alohida bir tomonining o'ziga xoslikligini nomoyon etadi. Maxsus fan o'qituvchisi o'zining tuzilishi, strukturasi va taqdim etish shakliga ko'ra umumkasbiy va soha texnik-texnologik bilim va ko'nikmalari majmuasi bilan biror bir fan o'qituvchisining maxsus bilimlaridan tubdan farq qiladi. Faqat maxsus fan o'qituvchilarigina shunday insonlarning yetishib chiqishini ta'minlaydilarki, bunday insonlar kasbiy faoliyatda shaxsiy va ijtimoiy hayotdagi o'z o'rinlarini topishda ijodan izlanadilar.

Maxsus fanlar o'qituvchilaridan yuksak mahorat, kasbiy bilim va tajriba talab etiladi. Shuning uchun ham maxsus fanlarni o'qitishda endi ish boshlagan o'qituvchining faoliyati tajribali ustoz nazoratida bo'ladi. Maxsus fanlarni o'qitishda o'qituvchining o'quv-metodik ta'minotining yuqori darajada bo'lishi bo'lajak mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirishga xizmat qiladi. Bunda o'quv-metodik ta'minot, o'qituvchilarning ko'p yillik tajribasi, yangi adabiyotlar, me'yoriy hujjatlar asosida shakllantiriladi. Maxsus fanlar bo'yicha zamonaviy o'quv-metodik majmualar yaratish o'qitishning didaktik ta'minotini mustahkamlashda, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga keng joriy etishda, nazariy va amaliy mashg'ulotlarning uzviyligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi[4].

Maxsus fanlarni o'qitish bo'yicha faoliyat olib borayotgan o'qituvchi o'quvchilarni tezkor qarorlar qabul qilish, muammolarni hal etish, ijobiy, salbiy va tanqidiy munosabatda bo'lishi, ularni tahlil qilish va muloqotdagi to'siqlarni yengib o'tish, muhokama etilayotgan masalani yaxshi bilish xususiyatlarini kamol toptiradi. O'qituvchining kasbiy madaniyati, kasbiy kompetentlik, kasbiy faoliyati, kasbiy qobiliyatlari va kasbiy fikrlashi kabilar bo'lajak mutaxassislarni tayyorlashda muhim o'rin tutadi.

Natijalar. Shu o'rinda e'tirof etish joizki, maxsus fanlar bu qotib qolgan taraqqiy etmaydigan didaktik hodisa emas, balki ta'lim va tarbiya samaradorligini ta'minlovchi qator omillarni amaliy jihatdan yo'lga qo'yuvchi ijodkorlik va yaratuvchanlik faoliyatining natijasidir. Shunga ko'ra, maxsus fanlarni o'qitishda davr talablaridan kelib chiqib, didaktik jarayonning muhim komponenti deb bilish, ta'lim-tarbiyani harakatlantiruvchi, jadallashtiruvchi va samaradorligini oshiruvchi omillarni aniq qo'llashga da'vat etuvchi deb qarash lozim. Shuni inobatga olib, maxsus fanlarni o'qitishda va o'quvchilar bilimlarini baholashda ularga alohida e'tibor berish maqsadga muvofiqdir.

O'qituvchining maxsus fanlarni o'qitishda o'quv muammolarini yechishga qaratilgan metodlarni qo'llashi, davra suhbatlari va ochiq munozaralar tashkil etishi, namunali noan'anaviy yoki munozara darslari, tarbiyaviy tadbir muhokamasini o'tkazishi, ta'lim jarayonida zamonaviy va axborot pedagogik texnologiyalardan foydalana olishi ta'lim sifatini oshirishda

yuqori natijalarga erishishda katta yordam beradi. Bunday holatlar o'quvchilarda mustaqil o'rganish qobiliyatlarini rivojlantirish bilan birga bilim, ko'nikmalar va shaxsiy fazilatlarini shakllantiradi.

Maxsus fanlarni o'qitishda o'qituvchi mashg'ulot o'tkaziladigan joy va sharoitni, eng asosiysi, o'quvchilarning imkoniyati, ehtiyoji, hamkorlikdagi faoliyatini e'tiborga olishi va o'quv jarayoniga puxta tayyorgarlik ko'rishi talab etiladi. O'qituvchi darsga tayyorgarlikka ega bo'lgan holdagina o'qitish natijalari samaradorligi oshadi. Chunki, maxsus fanlarni o'qitish jarayoni muayyan tizimga solinib, mavzular ketma-ketligi, o'tiladigan darslarning maqsadi, shakli va turi, o'quv faoliyatidan kutilayotgan natijalar, foydalanilgan adabiyotlar va o'qitish vositalari, didaktik materiallar, dars o'tish metodlari, bilim va ko'nikmalarni baholash mezonlari belgilab olinadi. Bunda o'qituvchining maxsus fanlarni o'quv metodik majmualari muhim o'rin tutadi.

Xulosa. Yuqoridagilardan kelib chiqib aytish mumkinki, maxsus fan o'qituvchlari o'zlarining pedagogik mahoratini doimiy ravishda tajribali ustozlar bilan hamkorlikda seminarlar, treninglarga qatnashishi muhim ahamiyatga ega. Shuni alohida ta'kidlash kerakki, jamiyatning shiddat bilan rivojlanishi, zamonaviy texnika va texnologiyalarning hayotimizga izchil kirib kelayotganligi kasb-hunar maktablarida maxsus fanlardan dars o'tadigan o'qituvchilarni o'z ustida muntazam ishlashga undaydi. Chunki, o'quvchi-yoshlarning internet tarmog'i orqali dunyoda kechayotgan voqea-hodisalar, ilm-fan yangiliklaridan o'z vaqtida xabardor bo'layotganligi izlanishdan to'xtagan har qanday o'qituvchini noqulay ahvolga solish hech gap emas.

Maxsus fanlarni o'qitishda o'ziga xos yondashuvlarni qo'llash va darslarni amaliyotda yuzaga keladigan muammolarga aloqadorligi bor materiallar bilan o'tish o'quv mashg'ulotlarining sifati va samaradorligini yanada oshiradi.

Литературы/References/Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 6-sentyabrdagi "Professional ta'lim tizimini yanada takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-5812-son Farmoni.
2. M.K.Sharifov "O'quvchilarda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda maxsus fanlarni o'qitishning ahamiyati" "Ilm-fan muammolari tadqiqotchilar talqinida" mavzusidagi respublika ilmiy konferensiyasi 44-45b.
3. Q.T.Olimov "Maxsus fanlardan o'quv adabiyotlar yangi avlodini yaratishning nazariy-uslubiy asoslari". Pedagogika fanlari doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya, O'MKHTTKMOVUQTI Toshkent 2005, 19-20b.
4. Murtazayev E.M. "O'quvchilarda quruvchi kasbiga oid kompetensiyalarni shakllantirishning didaktik ta'minotini takomillashtirish". Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. Toshkent 2019,43-b.
5. Ismailova Zukhra Karabayevna, Maxsudov Po'lat Maxsudovich, Ergashev Oybek Karimovich. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. Darslik. Toshkent 2020, 13-14b.
6. G'affarov F.X. "Maxsus fanlar bo'yicha elektron ta'lim resurslari bazasini yaratish va ularning masofadan foydalanish metodikasi". Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya.KHTTIRPKMOVUQTI.Toshkent 2018
7. S.Y.Ashurova "Yengil sanoat yo'nalishlari bo'yicha kichik mutaxassislar tayyorlashda maxsus fanlarni modulli o'qitishning ilmiy-uslubiy asoslari(Tikuvchilik ishlab chiqarish

yoʻnalishi misolida)”. Pedagogika fanlari nomzodi ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. OʻMKHTTKMOVUQTI Toshkent 2005.

8. Q.M.Abdullayeva “Maxsus fanlarni oʻqitishda boʻlajak oʻqituvchilarning kasbiy bilim va koʻnikmalarini shakllantirishning metodik asoslari”. Pedagogika fanlari nomzodi ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. OʻMKHTTKMOVUQTI Toshkent 2005

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).